

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 22ας Νοεμβρίου 2001 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-541/99 και C-542/99,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις του Giudice di pace di Viadana (Ιταλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Cape Snc

και

Idealservice Srl (C-541/99),

και μεταξύ

Idealservice MN RE Sas

και

OMAI Srl (C-542/99),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από την F. Macken (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, και τους C. Gulmann και J.-P. Puissochet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo

γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, προϊσταμένη τμήματος

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους U. Leanza και G. Castellani Pastoris, επικουρούμενους από τον D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Ortiz Vamonde,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις K. Rispal-Bellanger και R. Loosli-Surrans,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους M. França και P. Stancanelli,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Idealservice Srl, εκπροσωπούμενης από την R. Chiericati, avvocatessa, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον D. Del Gaizo, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους M. França και P. Stancanelli, κατά τη συνεδρίαση της 17ης Μαΐου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Ιουνίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δύο διατάξεις της 12ης Νοεμβρίου 1999, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 31 Δεκεμβρίου 1999, ο Giudice di Pace di Viadana υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29, στο εξής: οδηγία).

- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκλυαν στο πλαίσιο δύο διαφορών αφενός μεν μεταξύ Cape Snc (στο εξής: Cape) και Idealservice Srl, αφετέρου δε μεταξύ Idealservice MN RE Sas και OMAI Srl, σχετικά με την εκτέλεση στερεοτύπων συμβάσεων περιεχουσών ρήτρα απονομής αρμοδιότητας στον Giudice di Pace di Viadana, την οποία η Cape και η OMAI αμφισβητούν βάσει της οδηγίας.

Νομικό πλαίσιο

- 3 Η οδηγία έχει ως αντικείμενο, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή.

- 4 Σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[...]

- β) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες».

- 5 Το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας ορίζει τον «επαγγελματία» ως «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας, είτε δημόσιας είτε ιδιωτικής».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 6 Η Idealservice MN RE Sas και η Idealservice Srl (στο εξής: Idealservice) συνήψαν με την OMAI και την Cape, στις 14 Σεπτεμβρίου 1990 και στις 26 Ιανουαρίου 1996, αντιστοίχως, δύο συμβάσεις για την προμήθεια στις δεύτερες μηχανημάτων αυτόματης πωλήσεως αναψυκτικών, τα οποία εγκαταστάθηκαν στους χώρους των δύο αυτών εταιριών και προορίζονταν προς αποκλειστική χρήση του προσωπικού τους.
- 7 Στο πλαίσιο της εκτελέσεως των εν λόγω συμβάσεων, η Cape και η OMAI άσκησαν ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής, υποστηρίζοντας ότι η ρήτρα απονομής αρμοδιότητας την οποία περιέχουν είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 1469 bis, αριθ. 19, του ιταλικού Αστικού Κώδικα και, συνεπώς, δεν μπορεί να αντιταχθεί στους συμβαλλομένους, δυνάμει του άρθρου 1469 quinquies του ίδιου κώδικα.
- 8 Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αρμοδιότητά του προς εκδίκαση των δύο ενώπιόν του εκκρεμών διαφορών εξαρτάται από την ερμηνεία των παραπάνω διατάξεων του Αστικού Κώδικα, οι οποίες συνιστούν «πιστή μεταφορά» της οδηγίας. Ειδικότερα, οι έννοιες του «καταναλωτή» και του «επαγγελματία», τις οποίες χρησιμοποιεί το άρθρο 1469 bis του Αστικού Κώδικα, αποτελούν κατά γράμμα αντιγραφή των ορισμών του άρθρου 2 της εν λόγω οδηγίας.

- 9 Σε αμφότερες τις υποθέσεις, η Idealservice υποστηρίζει ότι η Cape και η OMAI δεν μπορούν να θεωρηθούν ως καταναλωτές προς εφαρμογή της οδηγίας. Ειδικότερα, πέραν του ότι πρόκειται περί εταιριών και όχι περί φυσικών προσώπων, η Cape και η OMAI υπέγραψαν τις επίδικες ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου συμβάσεις στο πλαίσιο της ασκήσεως της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.
- 10 Κρίνοντας ότι η επίλυση των δύο ενώπιόν του εκκρεμών διαφορών εξαρτάται από την ερμηνεία της οδηγίας, ο Giudice di Pace di Viadana αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία διατυπώνονται ταυτόσημα σε αμφότερες τις υποθέσεις:

«1) Μπορεί ένας επιχειρηματίας που, συνάπτοντας με άλλον επιχειρηματία σύμβαση επί υποδείγματος το οποίο έχει καταρτίσει ο τελευταίος, καθ' όσον αυτή εμπίπτει στην χαρακτηριστική του επαγγελματική δραστηριότητα, αγοράζει αγαθό ή υπηρεσία προς αποκλειστικό όφελος του προσωπικού του, όπως άσχετο προς τη δική του χαρακτηριστική επαγγελματική δραστηριότητα, να θεωρηθεί ως καταναλωτής; Μπορεί, στην περίπτωση αυτή, να λεχθεί ότι ο εν λόγω επιχειρηματίας ενήργησε για σκοπούς μη απομένους της επιχειρήσεως;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως του προηγούμενου ερωτήματος, μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής κάθε υποκείμενο ή φορέας, οσάνκις ενεργεί για σκοπούς ξένους προς την χαρακτηριστική επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα την οποία ασκεί ή μη εξυπηρετούντες λειτουργικώς τη δραστηριότητα αυτή; Ή μήπως η έννοια του καταναλωτή αναφέρεται αποκλειστικά σε φυσικά πρόσωπα, αποκλείοντας κάθε άλλο υποκείμενο;

3) Μπορεί μια εταιρία να θεωρηθεί ως καταναλωτής;»

- 11 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 2000, αποφασίστηκε η ένωση και συνεκδίκαση των υποθέσεων C-541/99 και C-542/99, προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και την έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

- 12 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, που ενδείκνυται να εξετασθούν πρώτα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η έννοια του «καταναλωτή», όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας, πρέπει να ερμηνευθεί ως αναφερόμενη σε φυσικά μόνον πρόσωπα.
- 13 Η Idealservice, η Ιταλική και η Γαλλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, υποστηρίζουν ότι η έννοια του «καταναλωτή» αναφέρεται σε φυσικά μόνον πρόσωπα.
- 14 Αντιθέτως, η Ισπανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, ναι μεν το κοινοτικό δίκαιο θεωρεί, κατ' αρχήν, ότι τα νομικά πρόσωπα δεν είναι καταναλωτές κατά την έννοια της οδηγίας, δεν αποκλείει όμως να αποδοθεί ερμηνευτικά σ' αυτά η ιδιότητα του καταναλωτή. Όπως και η Γαλλική Κυβέρνηση, διατείνεται ότι ο παρεχόμενος από την οδηγία ορισμός του καταναλωτή δεν αποκλείει στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών τη δυνατότητα, κατά τη μεταφορά της οδηγίας, να θεωρήσουν μια εταιρεία ως καταναλωτή.
- 15 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας ορίζει τον «καταναλωτή» ως «κάθε φυσικό πρόσωπο» που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις της κατάξεως αυτής, ενώ το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας ορίζει τον «επαγγελματία» παραπέμποντας τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα.

- 16 Από το γράμμα του άρθρου 2 της οδηγίας προκύπτει σαφώς ότι πρόσωπο άλλο πέραν του φυσικού προσώπου, που συνάπτει σύμβαση με επαγγελματία, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.
- 17 Επομένως, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η έννοια του «καταναλωτή», όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας, πρέπει να ερμηνευθεί ως αναφερόμενη αποκλειστικά στα φυσικά πρόσωπα.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 18 Εν όψει της απαντήσεως που δόθηκε στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα, η απάντηση του πρώτου ερωτήματος παρέλκει.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 19 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ιταλική, η Ισπανική και η Γαλλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διατάξεις της 12ης Νοεμβρίου 1999 ο Giudice di pace di Viadana, αποφαίνεται:

Η έννοια του «καταναλωτή», όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, πρέπει να ερμηνευθεί ως αναφερόμενη αποκλειστικά στα φυσικά πρόσωπα.

Macken

Gulmann

Puissochet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Νοεμβρίου 2001.

Ο Γραμματέας

Η Πρόεδρος του τρίτου τμήματος

R. Grass

F. Macken